

“ ...

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun “Ayrık Durumlar” başlıklı 940. maddesinin 2. fıkrasında; “Gerçek veya tüzel kişilerin alacaklarının güvence altına alınması için, kanun gereğince bir sicile tescili zorunlu olan taşınır mallar üzerinde, zilyetlik devredilmeden de, taşınır malın kayıtlı bulunduğu sicile yazılmak suretiyle rehin kurulabilir. Rehnin kurulmasına ilişkin diğer hususlar Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle belirlenir.” kuralına, “Alacaklının hakkı” başlıklı 946. maddesinde; “Alacaklı, ödenmeyen alacağının rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ödenmesini isteyebilir. Rehin hakkı, alacaklıya asıl alacak ile birlikte sözleşme faizlerinin, takip giderlerinin ve gecikme faizinin güvencesini sağlar.” kuralına yer verildiği dolayısıyla rehin hakkının, güvence sağlamaya yönelik bir sınırlı aynı hak olduğu yani rehin veren kimse, borcun ifası için rehin verdiği şey ile (aynı ile) sınırlı olarak sorumluluk üstleneceği, rehin ile teminat altına alınmış bir alacak söz konusu ise, alacak yerine getirilmediği takdirde rehin hakkının rehinli malın paraya çevrilmesini talep etme yetkisi ve elde edilen meblağdan alacağını öncelikle alabilme yetkisinin hak sahibi alacaklıya tanınan iki temel hak olduğu, dolayısıyla sınırlı bir aynı hak olan rehin hakkının alacaklı için mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilerek korunması gereken bir haktır.

Anayasanın 2. maddesi hukuk devleti ilkesini, 35. maddesi ise mülkiyet hakkını ilkesini düzenlemektedir.

Anayasanın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun ve insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasaya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimlerine açık olan devleti ifade eder.

Anayasa'nın 5. maddesinde, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak Devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır.

Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabilmesi öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir. (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

Mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken ölçüt kanuna dayalı olma ölçütüdür. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır. Müdahalenin kanuna dayalı olması, müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir kanun hükümlerinin bulunmasını gerektirmektedir (.Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44; Ford Motor Company, B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49; Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301,30/12/2014, § 55).

Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılacak istenen amacı gerçekleştirmeye

elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmamasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 38).

Orantılılık ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. Bu adil denge, başvurunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır. Anayasa Mahkemesi; müdahalenin orantılılığını değerlendirirken bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini diğer taraftan da müdahalenin niteliğini, başvurunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını gözönünde bulundurarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır {Arif Güven, B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60; Osman Ukav, B. No: 2014/12501,6/7/2017, § 71}.

Ayrıca mülkiyet hakkına müdahalede bulunulması durumunda bu müdahalenin malik üzerinde doğurduğu olumsuz sonuçların mümkünse eski hâle döndürülmesini, mümkün değilse malikin zarar ve kayıplarının telafi edilmesini sağlayan idari veya yargısal birtakım hukuki mekanizmaların oluşturulması devletin pozitif yükümlülüklerinin bir gereğidir. Bu bağlamda hak ihlalinin sonuçlarının giderilmesi bakımından ne tür hukuki mekanizmaların öngörüleceği hususu devletin takdirindedir. Bu husus kural olarak Anayasa Mahkemesinin ilgi alanı dışındadır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin tercih edilen idari veya yargısal mekanizmanın malik üzerinde doğurduğu olumsuz etkilerin düzeltilmesi bakımından yeterli ve elverişli olup olmadığı hususundaki denetim yetkisi saklıdır. Bu bağlamda düzeltici bir mekanizmanın oluşturulmaması veya oluşturulan mekanizmanın müdahaleden önceki durumu tesis edici veya oluşan kayıpları giderici bir nitelik arz etmemesi durumunda mülkiyet hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülükler ihlal edilmiş olur. (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri A.Ş., B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 48)

Olayda, davacı bankanın müşterisi E.K.'nın 16.02.2018 tarihinde taşıt kredisi kullandığı ve anılan kredinin teminatını teşkil etmek üzere 65 A 1081 plakalı (eski plaka: 34 KK 0687) araç üzerine davacı banka lehine yukarıda yer verilen Medeni Kanun hükümleri uyarınca bankanın rehin şerhinin işlendiği, davacı banka tarafından alacak tahsil edilemeyince gerekli takip ve tahsil işlemlerinin başlatılmasına karar verilmesi üzerine davacı banka müşterisi E.K. adına kayıtlı 34 KK 0687 plakalı aracın trafik tescil kaydının Van 1. Sulh Ceza Hakimliğinin 2019/3263 D.İş sayılı kararı uyarınca silinerek aracın 65 A 1081 plaka numarasına kaydedildiğinin öğrenilmesi üzerine durumun safahatinin öğrenilmesi istemiyle 17.02.2020 tarihinde başvuru yapıldığı, yapılan başvuruya Van Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünün 10.03.2020 tarih ve E.2673 sayılı işlemiyle cevap verilerek anılan aracın Van 1. Sulh Ceza Hakimliğinin 2019/3263 D.İş sayılı kararı uyarınca tasfiye edildiğinin bildirilmesi üzerine, tasfiye işlemleri sonucunda kendi lehlerine rehinli olan aracın trafik tescil kaydının silinerek Emniyet Genel Müdürlüğüne hibe edilmesine ilişkin idari işlemin iptali istemiyle bakılmakta olan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Bakılan davada, davacı banka tarafından kullanılan taşıt kredisinin teminatı olarak 34 KK 0687 plakalı araç üzerinde rehin hakkı tesis edildiği, anılan aracın önemli miktar veya değerde uyuşturucu veya uyarıcı maddeyle ele geçirilmesinden dolayı Van 1. Sulh Ceza Hakimliğinin 2019/3263 D.İş sayılı kararı gereği yukarıda yer verilen 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunun Ek 2. maddesi uyarınca alıkonulmasına karar

verilmesi üzerine anılan maddede yer alan "...hallerinden birinin varlığı durumunda, elkonulan araç sahibine iade edilmez. Bu durumda sahibinin, aracın değeri kadar teminatı elkoyma tarihinden itibaren otuz gün içinde Maliye Bakanlığına teslim etmesi halinde araç sahibine iade edilir. Aksi takdirde Maliye Bakanlığı tarafından soruşturma ve kovuşturma sonucu beklenmeksizin araç derhal tasfiye olunur. ..." düzenlemesinin emredici hükümleri uyarınca kovuşturma sonucu beklenmeksizin ve araç üzerinde iyiniyetli üçüncü kişilere ilişkin haklar (davacı banka lehine tesis edilmiş rehin hakkı da bu kapsamdadır) dikkate alınmadan tesis edilen tasfiye ve devamında aracın Emniyet Genel Müdürlüğüne devrine ilişkin dava konusu işlem ile davacı bankanın mülkiyet hakkına orantısız bir şekilde müdahale edildiği, anılan düzenlemenin kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya ilişkin devletin bu kapsamdaki sorumluluğuna aykırı nitelikte olduğu kanaatine varılmıştır.

IV) SONUÇ VE İSTEM:

Yukarıda açıklanan nedenlerle, Anayasanın 152. maddesinin birinci fıkrası ile 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununun 40. maddesi uyarınca, bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu davada uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda tarafların bu konudaki iddia ve savunmalarını ve kendisini bu kanıya götüren görüşünü açıklayan kararı ile Anayasa Mahkemesine başvurması öngörüldüğünden ve bakılan davada uygulanacak kuralın (2313 sayılı Kanunun ek 2. maddesi);

Anayasanın 2., 5., 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğu kanaatine varıldığından, anılan kanuni düzenlemenin iptali istemiyle itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurulmasına, dava dosyasının onaylı bir örneği ile iş bu kararın aslının Anayasa Mahkemesine gönderilmesine, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar ve en çok 5 ay süreyle davanın geri bırakılmasına, bu süre içerisinde Anayasa Mahkemesince bir karar verilmemesi halinde, mevcut mevzuat hükümleri ile dosyadaki bilgi ve belgelere göre davanın görülmesine, kararın bir örneğinin taraflara tebliğine, 04/11/2020 tarihinde oybirliğiyle karar verildi."